

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งเนื่องจากเป็นกำลังสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต แต่การที่เด็กจะเติบโตได้อย่างมีคุณภาพนั้นจำเป็นจะต้องอาศัยผู้ใหญ่ โดยเฉพาะบิดามารดาเป็นผู้ให้ความรัก ความอบอุ่น ดูแลปกป้องคุ้มครองพวกเขาจนกระทั่งมีวุฒิภาวะเพียงพอที่สามารถพึ่งตนเองได้ ประสบการณ์ที่ดีจากครอบครัวและสภาพแวดล้อมจะเป็นส่วนช่วยหล่อหลอมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตที่ดีในอนาคต

แต่จากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางเศรษฐกิจ โดยทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่ได้เร่งพัฒนาประเทศไปสู่ระบบสังคมอุตสาหกรรม การนำเทคโนโลยีทันสมัยมาใช้แทนแรงงานมนุษย์ รวมทั้งการเปิดรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มที่ ทำให้สภาพสังคมผันแปรไป วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมต่างแก่งแย่งแข่งขันกัน เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการเพื่อความอยู่รอดของชีวิตโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมอีกต่อไป ซึ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิ ปัญหาการว่างงาน ปัญหาความยากจน ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ

การทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กถือเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญปัญหาหนึ่งที่แสดงถึงความเสื่อมโทรมของสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน และมีแนวโน้มที่จะมีอัตราเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากการศึกษาอุบัติการณ์เฉพาะเด็กที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราของโรงพยาบาลตำรวจในปี 2536 พบว่า จำนวนเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปีที่ถูกกระทำชำเรา มีจำนวนถึง 284 ราย ในขณะที่ปี พ.ศ.2532 - 2535 อุบัติการณ์ของเด็กที่ถูกกระทำชำเรา มีจำนวน 156, 154, 140 และ 153 ราย ตามลำดับ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปี 2536 อุบัติการณ์ของเหตุการณ์นี้มากเป็น 2 เท่าของอุบัติการณ์ในปีที่ผ่านมา (สุพล จงพาดนิษฐ์กุลธร และจันทนา วิชาวศิริ, 2537) เด็กที่ตกเป็นเหยื่อจำนวนนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลตำรวจ ตัวเลขผู้ป่วยเด็กที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราหรือล่วงละเมิดทางเพศทั้งหมดทั่วประเทศยังไม่มีผู้ใดรายงานให้ทราบได้ แต่เป็นที่ยอมรับกันว่า อุบัติการณ์นี้ปรากฏให้เห็นเป็นเพียงส่วนน้อย เปรียบเสมือนส่วนยอดของภูเขาน้ำแข็งที่พื้นน้ำทะเล ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดจมอยู่ใต้น้ำทะเล ไม่สามารถมองเห็นได้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้เคราะห์ร้ายบางรายอาจปกปิดเรื่องราวไว้เป็นความลับจากความรู้สึกอับอาย ความอ่อนเยาว์ของเด็ก ซึ่งต้องพึ่งพาผู้ใหญ่ในแง่กฎหมายหรือการเข้ารับรักษาตัว การกลัวต่อคำขู่ และบางครั้งผู้กระทำต่อเด็กเป็นบุคคลที่มีบทบาทต่อครอบครัว เช่น บิดา พี่ชาย ทำให้เด็กไม่กล้าที่จะมาแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย และก็เหมือนกับคดีอาชญากรรมอื่น ๆ คือ

การบันทึกรายงานขึ้นอยู่กับระดับเศรษฐกิจของครอบครัว ถ้าเป็นผู้ที่อยู่ในระดับเศรษฐกิจต่ำ มักจะถูกบันทึกและมีการดำเนินคดีกันถึงศาล แต่ถ้าเหตุการณ์แล้วร้ายนี้เกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีเศรษฐกิจดีก็มักจะถูกปกปิด เพราะไม่ต้องการให้สังคมทั่วไปรับรู้ถึงเรื่องราวที่เกิดขึ้น นอกจากนั้นเกี่ยวกับตัวเด็ก ไม่ว่าจะป่วย แพทย์ พยาบาล หรือครู อาจสงสัยที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้เพราะอาจต้องเข้าไปมีส่วนเป็นพยานในศาล หรือบางรายถูกขอร้องจากผู้ปกครองไม่ให้เปิดเผยเรื่องดังกล่าว (อัมพล สุอำพัน, 2527) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้กระทำทารุณเป็นบุคคลในครอบครัวของเด็กเอง เช่น บิดา พี่ชาย หรือญาติสนิท จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 85 ของผู้กระทำทารุณเป็นบุคคลในครอบครัว หรือเป็นบุคคลที่เด็กรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2537) จึงเป็นการยากที่คนอื่นจะรู้เห็นหรือยุ่งเกี่ยวได้ การระงับต่อปัญหานี้จึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำผิดมากยิ่งขึ้น

ลักษณะของการทารุณกรรมทางเพศนั้นมีหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ตั้งแต่ การล่วงเกินทางเพศที่ไม่มีการสัมผัสร่างกาย เช่น การเปลือยกายให้เด็กดูวัยะเพศ การล่วงเกินแบบมีการสัมผัสร่างกาย เช่น การจับต้องร่างกายหรือวัยะเพศของเด็ก ไปจนถึงการหลอกล่อหรือขู่บังคับข่มขืนทั้งทางช่องคลอดและทวารหนัก ซึ่งบางครั้งเด็กที่ตกเป็นเหยื่อบางรายยังไม่ทราบด้วยซ้ำว่าตนถูกล่วงเกินทางเพศ (มนตรี สินทวีชัย, 2527) ไม่ว่าจะเด็กจะอยู่ในวัยใดหรือถูกทารุณกรรมทางเพศในรูปแบบใดก็ตาม หลังจากที่ถูกระทำการทารุณ เด็กจะได้รับผลกระทบที่รุนแรงและยาวนานในหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย สภาพจิตใจ และบุคลิกภาพ บาดแผลที่เด็กได้รับทางร่างกายนั้น เมื่อได้รับการรักษาเพียงไม่นานก็จะหายไป หรืออาจทิ้งร่องรอยแผลเป็นไว้บ้างเพียงเล็กน้อย แต่บาดแผลทางจิตใจของเด็กคงยากต่อการเยียวยารักษาให้กลับเป็นปกติเหมือนเดิมได้ ในระยะเริ่มแรกที่เด็กเพิ่งถูกกระทำทารุณ เด็กจะมีอาการหวาดกลัว ผันร่าย วิตกกังวล ตกใจง่าย รู้สึกเหมือนตนเองกำลังประสบเหตุการณ์สะเทือนขวัญนั้นอีก จนถึงอาจกลายเป็นโรคจิตในช่วงสั้น ๆ บางรายแสดงความเครียดออกมาเป็นความผิดปกติทางด้านพฤติกรรม ปัญหาการนอน ปัญหาการเรียน ฯลฯ ซึ่งจากการศึกษาของ Conte (1987) ได้สำรวจอาการผิดปกติของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ จำนวน 369 คน พบว่า เด็กมีพฤติกรรมถดถอยร้อยละ 15 ปัญหาการเรียนร้อยละ 15 ก้าวร้าวร้อยละ 14 ปัญหาการนอนร้อยละ 20 และเมื่อวันเวลาผ่านไปก็ได้หมายความว่าความบอบช้ำของสภาพจิตใจจะลดน้อยลงไป ด้วย ตรงข้ามเด็กจะใช้เวลาทบทวนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการชะงักงันของพัฒนาการตามวัยในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งทางด้านสังคม อารมณ์ สติปัญญา โดยเฉพาะความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องการ ทั้งความต้องการนับถือตนเอง (Self-respect) และความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from other) ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองนี้จะนำไปสู่ทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนมีความสามารถในการทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ แต่สำหรับเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศแล้ว ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของพวกเขาจะอยู่ในระดับต่ำจนถึงแทบจะไม่มีเลย ทั้งนี้เนื่องมาจากหลังจากที่เหตุการณ์แล้วร้ายเกิดขึ้น เด็กก็ยังคงตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิมที่มีแต่คนรับรู้เหตุการณ์นี้ พร้อมทั้งถูกรังเกียจ

เดียดฉันท์จากเพื่อน เพื่อนบ้าน และจากคนรู้จัก อันเนื่องมาจากทัศนคติและค่านิยมของสังคมที่จะยอมรับเด็กที่ถูกทารุณนั้นยังคับแคบ ในขณะที่เดียวกัน เด็กก็จะรู้สึกว่ามันแตกต่างไปจากเด็กคนอื่น เป็นสิ่งของหรือร่างกายที่ชำรุดแล้ว (damage goods syndrome) ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่ความรู้สึกและทัศนคติของพ่อแม่เกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้ รู้สึกขาดกลัว ผิด อับอาย รู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์ นำไปสู่ภาวะซึมเศร้า ไม่มีความคาดหวังที่จะวางแผนการดำเนินชีวิตในอนาคต ลึนหวังในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชีวิต จนกระทั่งมีความต้องการฆ่าตัวตายในที่สุด ส่วนเด็กที่มีชีวิตรอดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็จะสามารถเป็นผู้ใหญ่ที่มีความผิดปกติทางจิตใจ (Mullen et al ,1988) ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่มั่นคงกับใครได้ เกิดปัญหาการหย่าร้างและส่งผลกระทบต่อบุตรที่เกิดมาให้กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาต่อสังคมต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด

สำหรับในประเทศไทย ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาวะจิตใจของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศเป็นจำนวนน้อย และเท่าที่มีการศึกษามามากจะเป็นกลุ่มผู้ช่วยเด็กที่มีประวัติของการถูกทารุณกรรมทางเพศที่เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาล ซึ่งเด็กจะต้องมีอาการทางร่างกายหรือทางจิตใจที่รุนแรงปรากฏให้เห็น หรืออยู่ในภาวะเร่งด่วนที่ต้องการการรักษา แต่ยังมีเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศอีกกลุ่มหนึ่งที่ภายหลังจากการได้รับการช่วยเหลือให้รอดพ้นจากเหตุการณ์หรือจากครอบครัวที่เป็นผู้ทำร้ายบุตรหลานของตนเอง โดยการช่วยเหลือให้เด็กเข้ามาพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัยและมีเจ้าหน้าที่ดูแลเด็กที่ได้รับปัจจัยสี่ครบถ้วน ดังเช่น ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก และมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ทำหน้าที่ให้การพิทักษ์ คุ้มครองเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิทุกรูปแบบ เด็กเหล่านี้ดูเหมือนว่าจะไม่มีพยาธิสภาพทางร่างกายหรือทางจิตใจที่ต้องการได้รับการรักษาทางการแพทย์ และยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนตามปกติเหมือนเด็กทั่วไป แต่ในความเป็นจริงแล้ว เด็กเหล่านี้อาจมีความผิดปกติทางอารมณ์ที่รุนแรง เพียงแต่บางรายอาจแสดงความรู้สึกออกมาได้น้อยกว่าความเป็นจริง หรือบางรายอาจแสดงความรู้สึกผิดปกติออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไป การไม่เข้าใจความรู้สึกที่แท้จริงของเด็กแต่ละคนนี้อาจนำไปสู่การระเลียดต่อการดูแลและให้ความช่วยเหลือในภาวะวิกฤติ เป็นผลให้เกิดอันตรายต่อตัวเด็กโดยที่เราคาดไม่ถึง นอกจากนี้การพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทารุณทางเพศต่อเด็กก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่ควรศึกษาควบคู่กันไปด้วย โดยเฉพาะสภาพครอบครัวและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก การศึกษาสภาวะทางจิตสังคมนี้จะทำให้เราเห็นภาพรวมของเด็กแต่ละคน (holistic view) เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนช่วยเหลือเด็กแต่ละรายได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขมากที่สุด รวมทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังเด็กหรือวัยรุ่นที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการถูกทารุณกรรมทางเพศโดยใช้ลักษณะสภาพครอบครัว สภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกับกรณีศึกษานี้เป็นตัวชี้วัด และหาแนวทางในการป้องกันมิให้เหตุการณ์เลวร้ายนี้เกิดขึ้นกับทรัพยากรมนุษย์ตัวน้อยที่มีค่า ที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะสภาพครอบครัวของเด็กที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ
2. เพื่อศึกษาสภาพจิตใจของเด็กภายหลังจากการถูกทารุณกรรมทางเพศ
3. เพื่อศึกษากลไกของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็ก

คำถามในการวิจัย

1. สภาพจิตใจสังคมของเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศเป็นอย่างไร
2. กลไกของการทารุณกรรมทางเพศต่อเด็กเป็นอย่างไร

สมมติฐาน

ไม่มี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศตั้งแต่อายุ 8-18 ปี ที่ได้รับความคุ้มครองและพำนักอยู่ในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและมูลนิธิคุ้มครองเด็ก ทั้งที่อาศัยอยู่เดิมและรายที่ได้รับการช่วยเหลือใหม่ ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายน 2538

ข้อตกลงเบื้องต้น

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ อายุตั้งแต่ 8-18 ปี ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถทำแบบประเมินด้วยตนเองได้

ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการศึกษามีน้อย จึงได้ทำการศึกษาจากประชากรทั้งหมด
2. ประชากรที่ใช้ศึกษานี้เป็นเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศเฉพาะที่อาศัยอยู่ในศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กและมูลนิธิคุ้มครองเด็กเท่านั้น เด็กเหล่านั้นจะได้รับการช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจากการถูก

การถูกรุกรมทางเพศในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อความแตกต่างของสภาพจิตใจที่แตกต่างกัน

3. การศึกษานี้ไม่อาจสรุปผลไปยังกลุ่มเด็กหญิงที่ถูกการถูกรุกรมทางเพศที่ได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรอื่นที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กเหล่านี้ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ของภาครัฐบาล รวมทั้งกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การถูกรุกรมทางเพศ (Sexual Abuse)

หมายถึง การล่วงเกินทางเพศต่อเด็กทั้งแบบไม่มีการสัมผัสร่างกาย เช่น การเปลือยกายให้เด็กดู อวัยวะเพศ แอบดูเด็กอาบน้ำ พุดจาสนวนลาม การถ่ายภาพเปลือยเด็ก และแบบที่มีการสัมผัสร่างกาย เช่น การลูบคลำอวัยวะเพศหรือตามร่างกายเด็กด้วยมือหรือปาก การให้เด็กจับคลำอวัยวะเพศ หรือสำเร็จความใคร่ให้ผู้กระทำ รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์กับเด็กทั้งทางช่องคลอดและทวารหนัก ซึ่งกระทำโดยบุคคลภายนอกครอบครัว และหรือสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน โดยไม่รวมเด็กหญิงที่มีประวัติการเป็นโสเภณีเด็ก และในรายที่สงสัยว่าเคยประกอบอาชีพค้าประเวณีมาก่อน

เด็กหญิง (Female Children)

หมายถึง เด็กเพศหญิงอายุ 8-18 ปี (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กขององค์การสหประชาชาติ ปี 2535 ที่ให้คำนิยามคำว่าเด็กว่า หมายถึงมนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี)

สภาวะทางจิตสังคม (Psychosocial Aspects)

หมายถึง ลักษณะสภาพครอบครัวของเด็กหญิงที่ถูกการถูกรุกรมทางเพศ และสภาพจิตใจภายหลังจากถูกการถูกรุกรมทางเพศ

ลักษณะสภาพครอบครัว ในการศึกษานี้จะศึกษาเกี่ยวกับลักษณะครอบครัว ความสัมพันธ์ของบิดามารดาและสมาชิกในครอบครัว บุคคลที่กรณศึกษาอาศัยอยู่ด้วย รวมทั้งสภาพแวดล้อมภายในบ้าน คือ การมีอาณาเขตส่วนตัวหรือการมีห้องนอนเฉพาะเป็นของตนเอง

สภาพจิตใจ ในการศึกษานี้จะศึกษาเกี่ยวกับ

- อาการผิดปกติที่แสดงออกมาเป็นปัญหาในด้านอารมณ์ พฤติกรรม สุขภาพอนามัย การรับประทานอาหาร การนอน การเรียน การสร้างสัมพันธภาพกับบุคคล โดยใช้แบบสังเกตที่มีโครงสร้าง

- ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้แบบประเมินด้วยตนเอง Coopersmith Self - Esteem Inventories
- ภาวะซึมเศร้า โดยใช้แบบประเมินด้วยตนเอง Children's Depression Inventory
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในอนาคต ด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การแต่งงาน และการเลี้ยงดูบุตร โดยใช้แบบสัมภาษณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพครอบครัวและสภาพแวดล้อมของเด็กหญิงที่ถูกทารุณกรรมทางเพศ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและมีหน้าที่ดูแลเด็ก เช่น ครู ในการเฝ้าระวังการเกิดปัญหาภัยกับเด็กนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีลักษณะสภาพครอบครัวและสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกับกรณีศึกษา และให้ความรู้แก่เด็กที่จะรู้จักการป้องกันตนเองจากการถูกทารุณกรรมทางเพศ
2. ช่วยให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพจิตใจของเด็กหลังจากการถูกทารุณกรรมทางเพศเพื่อวางแผนช่วยเหลือในรายที่มีปัญหาทางด้านจิตใจและอารมณ์ในระยะเริ่มต้นให้กลับเข้าสู่ภาวะปกติให้มากที่สุด ไม่ให้เกิดการชะงักงันของพัฒนาการตามวัย ซึ่งจะมีผลต่อบุคลิกภาพและปัญหาสุขภาพจิตของเด็กต่อไปในอนาคต รวมทั้งสามารถให้การช่วยเหลือในรายที่มีปัญหาสุขภาพจิตที่รุนแรงได้อย่างทัน่วงที

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย